

U 13/2018 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta (*juomavesidirektiivi*)

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle Euroopan unionin komission 1 päivänä helmikuuta tekemä ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta, COM(2017) 753, sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Helsingissä 5 päivänä huhtikuuta 2018

Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko

Neuvotteleva virkamies Jarkko Rapala

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

MUISTIO

EU/2018/0621

13.3.2018

EUROOPAN KOMISSION EHDOTUS EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVIKSI IHMISTEN KÄYTTÖÖN TARKOITETUN VEDEN LAADUSTA (UUELLEENLAADITTU)

1 Ehdotuksen tausta

Euroopan komissio antoi ensimmäisenä päivänä helmikuuta 2018 ehdotuksen ihmisten käyttöön tarkoitetuksi Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (*juomavesidirektiivi*). Ehdotus on uudelleenlaadittu versio voimassa olevasta samannimisestä neuvoston direktiivistä 98/83/EY, ja se perustuu komission teettämään selvitykseen voimassa olevan direktiivin toimivuudesta ja vaikutuksista.

Selvityksessä tunnistettiin neljä pääasiallista aihetta, joiden sääntelyä voitaisiin parantaa. Direktiivin nojalla talousvedestä tutkittaviksi edellytetyjen muuttujien luettelo todettiin osittain vanhentuneeksi, voimassa olevasta direktiivistä puuttuu talousveden terveydelliseen laatuun vaikuttavien riskien arvioimisen ja ennaltaehkäisyyn lähestymistapa, kuluttajien mahdollisuutta saada ajan tasaisia tietoja talousvedestä tulisi parantaa ja talousveden kanssa kosketuksissa olevien rakennusmateriaalien ja -tuotteiden sääntelyä olisi kehitettävä.

Selvityksen jälkeen komissio järjesti useita kuulemisia, mm. avoimen julkisen kuulemisen talousveden laadusta. Maailman terveysjärjestöllä (WHO) teetettiin selvitys talousvedestä tutkittavien muuttujien luettelon päivittämiseksi. Komissio on julkaissut myös vaikutustenarvioinnin, jossa vertailtiin eri toimintavaihtoehtoja direktiivin uudistamiseksi.

Ehdotuksen taustalla on myös eurooppalainen kansalaisaloite Right2Water, jonka mukaan vesi on perusoikeus ja kuuluu kaikille. Kaikkien ihmisten oikeus vähimmäisvesihuoltoon, puhtaan juomaveden ja jätevesihuoltoon, on tunnustettu myös Yhdistyneiden kansakuntien (YK) yleiskokouksen päätöslauselmassa 64/292. Valtion päämiesten vuonna 2015 hyväksymässä globaalissa vuoteen 2030 ulottuvassa kestävä kehityksen toimintaohjelmassa (Agenda 2030) yhtenä päätavoitteena on varmistaa veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille (Sustainable Development Goal; SDG-6).

2 Ehdotuksen tavoitteet

Ehdotuksen tavoitteena on parantaa ihmisten terveyden suojelun tasoa haitallisilta vaikutuksilta, joita saattaa aiheutua talousveden saastumisesta. Voimassa olevan direktiivin lähestymistapa, jossa veden laatua seurataan kulutuspaikalla, korvattaisiin riskiperusteisella lähestymistavalla talousveden laadun turvaamiseksi. Riskiperusteinen lähestymistapa on yleisesti todettu tehokkaaksi tavaksi ehkäistä ennalta talousveden laatuun liittyviä häiriöitä. Ehdotuksen taustalla on WHO:n vuonna 2004 julkaisema ns. Water Safety Plan -malli (WSP), jonka mukaan talousveden laatuun vaikuttavat vaarat tunnistetaan, niihin liittyvät riskit arvioidaan ja riskeille määritellään hallintakeinot koko vedentuotantoketjussa. Vedentuotantoketjuun kuuluvat talousvedeksi valmistettavan raakaveden laatu ja siihen vaikuttavat tekijät, veden otto, veden käsittely sekä sen varastointi ja jakelu vesijohtoverkostossa.

Ehdotuksen mukaan talousvedestä tutkittavien muuttujien lista päivitettäisiin vastaamaan paremmin tieteen ja teknologian kehitystä. Voimassa olevan direktiivin luettelo on laadittu yli 20 vuotta sitten. Komission teettämässä selvityksissä on todettu, että muuttujille asetettuja arvoja noudatetaan hyvin. Uudistuksella voitaisiin kuitenkin parantaa muuttujien merkitystä ihmisten terveyden kannalta päivittämällä luettelo vastaamaan uusia tunnistettuja paineita, jotka kohdistuvat terveydensuojeluun.

Ehdotuksella pyritään lähentämään juomavesidirektiivin ja yhteisön vesipolitiikan puitteista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/60/EY (*vesipuidedirektiivi*) sääntelyä. Ehdotus täydentäisi vesipuidedirektiivin artikloja, joiden mukaisesti tunnistetaan ja seurataan talousveden ottoon käytettäviä vesimuodostumia, nimetään niitä kattavat suojelualueet ja laaditaan niitä koskevat toimenpideohjelmat, mukaan lukien toimenpiteet, joiden tarkoituksena on suojella talousveden ottoalueita.

Ehdotuksen tavoitteena on selventää juomavesidirektiivin ja rakennustuotteiden kaupan pitämistä koskevien ehtojen yhdenmukaistamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 305/2011 (*rakennustuoteasetus*) välistä sääntelyä talousveden kanssa kosketuksissa olevien rakennusmateriaalien ja -tuotteiden osalta.

Ehdotuksella pyritäisiin edistämään hallinnollisen taakan vähentämistä muuttamalla jäsenvaltioiden raportointivelvollisuutta talousveden laadusta. Tarkoituksena on myös lisätä kuluttajille vesihuoltopalveluista jaettavan tiedon saatavuutta ja avoimuutta säätämällä vesihuoltopalvelujen toimittajien tiedottamisvelvollisuuksista. Komission näkemyksen mukaan kuluttajien luottamus talousveteen paranisi, jos heillä olisi nykyistä kattavammat ja ajantasaisemmat tiedot talousveden laadusta, talousvettä toimittavien laitosten tuotantotehokkuuteen vaikuttavista tekijöistä ja muista vesihuoltopalveluista. Se auttaisi kuluttajia osallistumaan aktiivisesti myös vesihuoltoa koskevaan päätöksentekoon ja tarkastelemaan kriittisesti vesilaitosten tehokkuutta ja palvelujen laatua. Luottamuksen ja vaikutusmahdollisuuksien lisääntyminen kannustaisi vesihuollon toimijoita investointeihin palveluiden turvaamiseksi, johtaisi ympäristönsuojelun kannalta toivottaviin lopputuloksiin kuten pullotetun veden käytön vähenemiseen ja välillisesti terveydensuojelun kannalta hyödyllisiin vaikutuksiin kuten verkostovuotojen vähenemiseen. Verkostovuotojen väheneminen puolestaan johtaisi mm. energian säästöihin.

Ehdotuksen tarkoituksena on myös taata veden saatavuus kaikille EU-kansalaisille, myös heikoimmassa asemassa oleville ja syrjäytyneille ryhmille. Sääntelyllä edistettäisiin kansalaisaloitteen Right2Water sekä Agenda 2030:n ja sen tavoitteiden toteuttamista. EU:n tavoitteena on valtavirtaistaa kestävä kehityksen tavoitteet osaksi olemassa olevaa ja tulevaa lainsäädäntöä, strategioita ja politiikkainstrumentteja (10370/17).

3 Pääasiallinen sisältö

Riskiperusteinen talousveden laadun turvaaminen ja vesipuidedirektiivin täydentäminen

Riskiperusteinen talousveden laadun turvaaminen säädettäisiin pakolliseksi direktiivin soveltamisalaan kuuluvan talousveden toimittamiseen. Voimassa oleva direktiivi mahdollistaa jäsenvaltioille riskiperusteisen lähestymistavan käyttämisen, mutta se ei ole pakollinen.

Talousvedelle ja sitä kautta ihmisten terveydelle aiheutuvien vaarojen arviointi jakaantuisivat sekä jäsenvaltioiden että talousveden toimittajien osuuksiin. Jäsenvaltion olisi varmistettava, että vesipuidedirektiivillä säädettyyn vesimuodostumien seurantaan ja paineiden tunnistamiseen perustuva vaarojen arviointi tehtäisiin kaikille sellaisille vesimuodostumille, joista ote-

taan talousveden valmistamiseen tarkoitettua vettä keskimäärin yli 10 m³ päivässä. Vesipuitte-direktiivin mukaan tällaisia tarkasteluja tulee tehdä niistä vesimuodostumista, joista otetaan vettä talousveden valmistamista varten yli 100 m³ päivässä.

Vaaran arvioinnin kohteena oleville vesimuodostumille esitetään yksityiskohtaisia seuranta-velvoitteita. Seurannan tulosten perusteella jäsenvaltio voisi vaatia, että veden toimittajat lisäävät seurantaa tai veden käsittelyä. Jäsenvaltio voisi myös sallia, että veden toimittajat vähentäisivät seurantatiheyttä. Tässä tapauksessa jäsenvaltion olisi kuitenkin jatkettava kyseisten muuttujien seurantaa vesimuodostumissa.

Vesimuodostumiin vaikuttavien vaarojen ja pilaantumislähteiden tunnistamisen perusteella jäsenvaltioiden olisi tunnistettava ne merkitykselliset muuttujat, joita vesimuodostumista seurattaisiin. Tunnistettujen paineiden perusteella vesimuodostumista seurattavien muuttujien määrä saattaisi kasvaa nykyisestä, koska esimerkiksi mikrobiologiset riskit eivät kuulu vesipuitte-direktiivin edellyttämiin vesimuodostumista seurattaviin tekijöihin.

Ehdotuksen mukainen vaarojen arviointi tehtäisiin vähintään kolmen vuoden välein vaarojen arvioinnin yhteydessä. Vesipuitte-direktiivi edellyttää vesimuodostumien perusseurantaa vähintään kuuden vuoden välein, minkä lisäksi tunnistetuista paineista saattaa aiheutua tarve lisäseurantaan perusseurantojen välillä.

Talousveden toimittajien olisi tehtävä talousveden toimittamiseen liittyvä riskinarviointi, joka toimivaltaisen viranomaisen olisi hyväksyttävä. Riskinarvioinnin perusteella direktiivissä esitettyä muuttujien tutkimustiheyttä olisi lisättävä tai tutkimustiheyttä voitaisiin harventaa muuttujakohtaisesti tai poistaa jokin direktiivin luettelossa esitetty muuttuja valvonnasta, lukuun ottamatta keskeisiksi määriteltyjä mikrobiologisia muuttujia ja sameutta. Näin voidaan toimia jo voimassa olevan juomavesidirektiivin nojalla.

Vesimuodostumien ja talousveden toimittamisten riskinarvioinnilla korvattaisiin voimassa olevan direktiivin liitteessä säädetty kohta, jonka mukaan riskinarvioinnissa otetaan huomioon niiden valvontaohjelmien tulokset, jotka laaditaan vesipuitte-direktiivissä tarkoitettuja vesimuodostumia varten, joista otetaan vettä keskimäärin yli 100 m³/pv.

Talousvedestä tutkittavat muuttujat

Talousvedestä tutkittavaksi edellytettujen muuttujien lista ja raja-arvot päivitettäisiin WHO:n ehdotuksen, varovaisuusperiaatteen ja julkisessa kuulemisessa saatujen mielipiteiden perusteella. WHO:n suosituksista poiketen erälle muuttujille asetettaisiin eri tavalla tai tiukempia raja-arvoja ja säännölliseen valvontaan otettaisiin uusia yhdisteitä kuten eräät hormonitoimintaa häiritsevät aineet ja kuluttajatuotteiden sisältämät perfluoratut yhdisteet. Ehdotuksen mukaan WHO:n suositusten mukaiset seurannasta poistettaviksi esittämät muuttujat, joilla WHO:n näkemyksen mukaan on vain vähän vaikutusta terveyden suojeluun, säilytettäisiin direktiivissä, koska nykyiset vedenkäsittelyjärjestelmät on suunniteltu alittamaan nykyisin voimassa olevat raja-arvot.

Vedenjakelualueiden vähimmäisnäytteenottotiheyttä lisättäisiin. Toimitetun veden määrästä riippuen ehdotuksessa esitettyjen muuttujien vuotuinen vähimmäistutkimustiheys kasvaisi pienimmillä laitoksilla alle yhdestä — yhdestä kymmeneen, keskikokoisilla laitoksilla 1—3:sta viiteenkymmeneen ja suurilla laitoksilla 4—12:sta 365:een tutkimukseen.

Poikkeuslupa-artiklan poistaminen

Direktiivistä poistettaisiin artikla, jonka nojalla kemiallisten muuttujien enimmäisarvoista voidaan tietyin edellytyksin ja viranomaisen päätöksellä poiketa määräajan.

Talousveden kanssa kosketuksissa olevat rakennusmateriaalit ja -tuotteet

Ehdotuksella muutettaisiin juomavesidirektiivin artikla, joka koskee talousveden kanssa kosketuksissa olevista rakennustuotteista ja materiaaleista sekä vedenkäsittelykemikaaleista talousveteen liukenevia epäpuhtauksia. Artikla korvattaisiin osittain uudella artiklalla, joka koskisi kotitalouksien vedenjakelujärjestelmien riskinarviointia.

Talousveden kanssa kosketuksissa olevien rakennusmateriaalien ja -tuotteiden vaikutus talousveden laatuun otettaisiin tulevaisuudessa huomioon rakennustuoteasetuksen mukaisissa harmonisoiduissa tuotestandardeissa. Tarvittava yhdenmukaistaminen tapahtuisi antamalla standardointitoimeksiannot rakennustuoteasetuksen nojalla. Siihen saakka, kun standardointitoimeksiannot olisi pantu täytäntöön ja yhdenmukaistetut standardit olisi julkaistu, jatkettaisiin nykykäytäntöä.

Uudessa artiklassa esitetään kotitalouksien vedenjakelujärjestelmiä koskevat riskin arviointeihin liittyvät velvoitteet. Erityisesti arvioitaisiin riskit, jotka liittyvät talousveden kanssa kosketuksiin joutuviin materiaaleihin ja tuotteisiin. Ensisijaisia riskinarvioinnin kohteena olevia kiinteistöjä olisivat esimerkiksi sairaalat, terveydenhuollon toimintayksiköt ja rakennukset, joissa on majoitustiloja sekä rangaistuslaitokset. Tiloissa, joiden riski ihmisten terveydelle katsotaan suurimmaksi, olisi seurattava talousvedestä säännöllisesti *Legionella*-bakteerin määrää ja lyijyn pitoisuuksia.

Raportoinnin uudistaminen

Ehdotuksen mukaan nykyinen jäsenvaltioiden velvollisuus raportoida talousveden laatutulokset komissiolle kolmen vuoden välein korvattaisiin järjestelmällä, jossa jäsenvaltiot laatisivat Euroopan ympäristökeskuksen tuella erilaisia tietokokonaisuuksia ja varmistaisivat, että komissiolla, Euroopan ympäristökeskuksella ja Euroopan tautien ehkäisy- ja valvontakeskuksella olisi pääsy niihin. Euroopan ympäristökeskus julkaisisi säännöllisesti tai komission pyynnöstä koko Euroopan unionin laajuisen yleiskatsauksen jäsenvaltioiden julkaisemien tietojen perusteella.

Tietokokonaisuuksia pitäisi luoda esimerkiksi toimenpiteistä, joilla on edistetty talousveden saatavuutta, vesimuodostumien seurantatuloksista ja niiden perusteella tarpeelliseksi katsottuista toimenpiteistä pilaantumisen lähteiden tunnistamiseksi, kotitalouksien vedenjakelujärjestelmiä koskevan riskinarvioinnin seurantatuloksista, toimenpiteistä, joita on toteutettu sen varmistamiseksi, että talousveden kanssa kosketuksissa olevista materiaaleista peräisin olevat aineet tai kemikaalit eivät vaaranna ihmisten terveyttä, toimenpiteistä joita on tehty kuluttajien tiedottamiseksi sekä putkiasentajien ja muiden ammattilaisten kouluttamiseksi ja toimenpiteistä, joilla ehkäistään mahdollisia *Legionella*-tautiesiintymiä.

Veden saatavuuden lisääminen

Jäsenvaltioiden olisi toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet, joilla parannettaisiin ja edistettäisiin talousveden saatavuutta ja sen käyttöä. Ehdotus sisältää yksityiskohtaisia velvollisuuksia, joita olisivat esimerkiksi heikoimmassa asemassa olevien väestöryhmien tunnistaminen ja kampanjat veden laadusta tiedottamiseksi. Laitteistoja, joista tarjottaisiin ilmaiseksi vettä julkisissa tiloissa, tulisi perustaa ja ylläpitää sekä sisä- että ulkotiloissa. Ravintoloissa, kahviloissa ja ateriapalveluissa tulisi edistää veden vapaata saatavuutta.

Tiedottaminen yleisölle

Ehdotuksessa esitetään yksityiskohtaista sääntelyä talousveden toimitusten piirissä olevien asiakkaiden tiedottamisesta. Asiakkaille olisi toimitettava tietoja sopivalla tavalla asiakkaiden pyytämättä vähintään kerran vuodessa esimerkiksi veden hinnasta ja kotitalouksien kuluttaman veden määrästä, vesimaksujen kustannusrakenteesta sekä muuttuvista ja kiinteistä kustannuksista, veden käsittelystä ja jakelusta, jäteveden keräyksestä ja käsittelystä sekä toimenpiteistä, joita on tehty veden saatavuuden lisäämiseksi. Lisäksi tietoverkossa olisi esitettävä ajantasaisia tietoja veden laadusta, laatuvaatimusten ylityksistä, kuluttajien tavoista säästää vettä, laitoksen toiminnan tehokkuutta kuvaavista tunnusluvuista, laitoksen hallinnosta ja hallintotavoista, veden käsittely- ja desinfiointitavoista, verkostovuodoista ja tarvittaviksi arvioituista investoinneista.

Toimivallan siirto komissiolle

Komissiolle esitetään siirrettäväksi toimivalta antaa delegoituja säädöksiä direktiiviehdotuksen kaikkien liitteiden muuttamiseksi. Liitteissä säädetään talousveden laatumuuttujista, niiden raja-arvoista, seurannasta, näytteenottotiheydestä ja sen lisäämisestä ja vähentämisestä, veden toimitukseen liittyvien riskien arvioinnin perusteista, näytteenottomenetelmistä, tutkimusmenetelmien suoritusarvoista yleisölle tiedottamisesta ja kotitalouksien vedenjakelujärjestelmien riskien arvioinnista.

Komissiolle annettaisiin toimivalta antaa delegoituja säädöksiä myös vesimuodostumissa tehtävää vaaran arviointia koskevien seurantavaatimusten määrittelyä. Näistä toimenpiteistä säädetään vesipuitedirektiivissä.

Komissiolle esitetään siirrettäväksi toimivalta antaa täytäntöönpanosäädöksiä, joilla täsmennetään yleisölle verkossa toimitettavien tietojen muoto ja järjestelyt. Komissio voisi antaa täytäntöönpanosäädöksiä myös jäsenvaltioilta edellytettävien tietokokonaisuuksien muodosta ja järjestelyistä sekä yksityiskohtaisista vaatimuksista indikaattoreista, unionin laajuisista yleiskartoista ja jäsenvaltioiden yleiskatsauksista, jotka Euroopan ympäristökeskus julkaisee jäsenvaltioiden säännöllisesti keräämien tietojen perusteella tai komission pyynnöstä.

Vakiomuotoiset artiklat

Direktiiviin ehdotetaan lisättäväksi uusi artikla, joka noudattaa perusoikeuskirjan 47 artiklaa ja jolla pantaisiin täytäntöön Århusin yleissopimus muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeuden osalta. Jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että luonnollisilla henkilöillä ja oikeushenkilöillä

olisi mahdollisuus saattaa direktiivin toimeenpanoon liittyvän asian laillisuus tutkittavaksi tuomioistuimessa tai muussa riippumattomassa ja puolueettomassa elimessä.

Direktiiviin ehdotetaan lisättäväksi myös artikla, jonka nojalla jäsenvaltioiden olisi säädettävä direktiivin nojalla annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista ja niiden täytäntöönpanon varmistamisesta. Seuraamusten olisi oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Ne ja niitä koskevat muutokset olisi ilmoitettava komissiolle.

4 Ehdotuksen oikeusperusta

Komissio ehdottaa direktiivin oikeusperustaksi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 192 artiklan 1 kohtaa. Sen mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto päättävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen sekä talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan unionin toimista 191 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteuttamiseksi. SEUT 191 artikla koskee unionin ympäristöpolitiikkaa, jolla vaikutetaan esimerkiksi ympäristön laadun säilyttämisen, suojelun ja parantamisen sekä ihmisten terveyden suojelun tavoitteiden saavuttamiseen. Ehdotettu oikeusperusta olisi sama kuin voimassa olevalla juomavesidirektiivillä.

Valtioneuvosto katsoo, että 192 artiklan 1 kohta on asianmukainen oikeusperusta.

5 Ehdotuksen suhde toissijaisuusperiaatteeseen

Komissio toteaa, että ehdotus on toissijaisuusperiaatteen mukainen, sillä ihmisten terveyden ja ympäristön suojelu, sisämarkkinoiden toteutumisen esteiden poistaminen, veden saatavuuden parantaminen ja edistäminen sekä kestävä talousveden jakelun toteuttaminen vaativat sellaisia toimenpiteitä, jotka on tarkoituksenmukaista toteuttaa unionin tasolla. Direktiivissä asetettaisiin minivaatimukset sekä lainsäädännön puitteet talousveden laadun riskiperusteiselle lähestymistavalle, mutta suuri osan seuranta- ja korjaavia toimia koskevista toimenpiteistä jäisivät jäsenvaltioiden päätettäväksi.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan ehdotus on toissijaisuusperiaatteen mukainen niiltä osin, kun sillä pannaan täytäntöön riskiperusteinen lähestymistapa, edistetään terveyden suojelua ja veden saatavuutta sekä edesautetaan sisämarkkinoiden sujuvuutta. EU-tasolla harmonisoitu lähestymistapa talousveden kanssa kosketuksissa oleviin rakennusmateriaaleihin ja -tuotteisiin on myös perusteltua sisämarkkinoiden toimivuuden varmistamiseksi.

6 Ehdotuksen suhde suhteellisuusperiaatteeseen

Vesipuitedirektiivin täydentäminen

Ehdotuksen yhtenä tarkoituksena on täydentää vesipuitedirektiivin vesimuodostumien seurantaa ja niihin kohdistuvien riskien hallintaa koskevaa sääntelyä. Valtioneuvoston alustavan näkemyksen mukaan olisi syytä tarkastella, edellyttääkö ihmisten terveyden suojelun tavoite vesimuodostumiin kohdistuvien riskien arviointia ja hallintaa koskevaa yksityiskohtaista sääntelyä. Valtioneuvosto kiinnittää huomiota siihen, että vesipuitedirektiivin mukainen sääntely voisi olla lähtökohtaisesti riittävä myös juomavesidirektiivin tavoitteiden toteuttamiseksi. Valtioneuvosto katsoo, että lähtökohtaisesti jäsenvaltioilla tulisi olla harkintavaltaa vesipuitedirektiivin mukaisten pilaantumisen ennaltaehkäisy- ja seurantatoimenpiteiden valinnassa. Näiden

säännösten osalta direktiiviehdotuksen jatkokäsittelyssä olisi syytä pyrkiä tarkentamaan suhteellisuusperiaatteen toteutumista.

Veden saatavuuden lisääminen

Komissio perustelee heikoimmassa asemassa oleviin ja syrjäytyneisiin ryhmiin kuuluvien veden saatavuuden parantamista kansainvälisessä oikeudessa tunnustettuun ihmisten perusoikeuteen turvallisen juomaveden ja jätevesihuollon saatavuudesta. Veden saatavuuden osalta EU on sitoutunut YK:n kestävä kehityksen tavoitteisiin ja Euroopan parlamentti on edellyttänyt EU-tason toimia vastauksena eurooppalaiseen kansalaisaloitteeseen vedestä perusoikeutena.

Direktiivin soveltamisalan laajentamisella veden saatavuutta koskeviin seikkoihin toimeenpantaisiin YK:n kestävä kehityksen ohjelman tavoitteita. Ehdotuksella säädettäisiin yksityiskohtaisesti toimenpiteistä, joilla parannettaisiin talousveden saatavuutta heikoimmassa asemassa oleville ja syrjäytyneille ryhmille sekä näihin toimenpiteisiin kohdistuvista raportointivelvollisuuksista. Komissiolle siirrettäisiin toimivalta antaa täytäntöönpanosäädöksiä, joilla täsmennettäisiin veden saatavuuden lisäämiseksi toteutetuista toimenpiteistä laadittavan tietokokonaisuuden muotoa ja järjestelyjä.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan puhtaan talousveden saatavuus on ensisijaisen tärkeä tekijä ihmisten terveyden kannalta. Valtioneuvosto suhtautuu kuitenkin varauksellisesti ehdotetun sääntelyn yksityiskohtaisuuteen. Ehdotetut toimenpiteet eivät välttämättä ole kaikille jäsenvaltioille kaikkein tehokkain keino puuttua ongelmaan, eikä ongelma ole yhtä suuri kaikissa jäsenvaltioissa. Nyt ehdotettujen juomavesidirektiivin säännösten sijasta Suomi voisi pyrkiä neuvotteluissa edistämään kevyempää säätelyä, jolla näihin tavoitteisiin liittyvien toimenpiteiden yksityiskohtainen suunnittelu jätettäisiin jäsenvaltioille esimerkiksi edellyttämällä jäsenvaltioita asiaa koskevaa suunnitelmaa tai toimenpideohjelmaa. Valtioneuvosto kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että veden saatavuuden lisäämiseen liittyvät toimenpide- ja raportointivelvollisuudet ovat osittain päällekkäisiä monen jäsenvaltion allekirjoittaman Vesivaroja ja terveyttä koskevan pöytäkirjan kanssa. Pöytäkirjan tarkoituksena on estää vedestä aiheutuvia sairauksia, sen osapuolten on asetettava tätä tarkoitusta varten kansalliset tavoitteet ja raportoitava niistä WHO:lle ja YK:lle kolmen vuoden välein.

Tiedottaminen yleisölle

Ehdotuksessa säädettäisiin yksityiskohtaisesti tiedoista, joita veden toimittajien olisi annettava asiakkaille säännöllisesti tai joiden olisi oltava kuluttajien saatavilla tietoverkossa. Verkossa saatavilla olevien tietojen osalta komissiolle siirrettäisiin toimivalta antaa täytäntöönpanosäädöksiä, joilla täsmennettäisiin tietojen muotoa ja järjestelyjä.

Valtioneuvosto kannattaa tiedon saatavuuden ja avoimuuden edistämistä, mutta kiinnittää huomiota siihen, että kaikki ehdotuksessa esitetyt tiedottamiseen sisällytettävät tiedot eivät välttämättä ole tarkoituksenmukaisessa suhteessa direktiiviehdotuksen tavoitteeseen suojella ihmisen terveyttä.

7 Suhde perustuslakiin sekä perus- ja ihmisoikeusvelvoitteisiin

Perustuslain 20 §:ssä säädetään vastuusta ympäristöstä. Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristö-

ään koskevaan päätöksentekoon. Oikeus terveelliseen ympäristöön tarkoittaa muun muassa ympäristöstä terveydelle aiheutuvien riskien minimoimista. Talousveden laadun varmistaminen toteuttaa osaltaan kyseistä ympäristöperusoikeutta.

Perustuslaissa ei sen sijaan turvata perusoikeutena nimenomaisesti oikeutta talousveden saantiin. Suomessa varastoituun veteen kohdistuu omistusoikeus ja pintavettä tai pohjavettä koskee vesi- tai maa-alueen omistajan vallintaoikeus vesilain (587/2011) nojalla. Vesihuolto turvataan lakisääteisellä vesivarojen ottamisen etusijajärjestyksellä, jossa veden ottaminen kiinteistökoh- taista vesihuoltoa varten ja toissijaisesti paikkakunnan vesihuoltoa varten ovat etusijalla mui- hin veden käyttötarpeisiin. Lisäksi kunnalla on vesihuoltolain (119/2001) nojalla velvollisuus huolehtia toimenpiteistä tarpeellisen vesihuollon palvelun saatavuuden turvaamiseksi, jos suu- rehkon asukasjoukon tarve tai terveydelliset tai ympäristönsuojelulliset syyt sitä vaativat.

Viime vuosikymmenen aikana kansainvälisessä oikeudessa on tunnustettu oikeus turvalliseen juomaveteen ja jätevesihuollon saatavuuteen. YK:n yleiskokouksen päätöslauselmassa 64/292 tunnustetaan, että oikeus turvalliseen ja puhtaaseen juomaveteen ja jätevesihuoltoon on ihmis- oikeus, joka on välttämätön ihmisarvoisen elämän ja kaikkien ihmisoikeuksien täysimääräisen toteuttamisen kannalta. Vuonna 2012 pidetyn YK:n kestävän kehityksen konferenssin päätös- asiakirjassa valtioiden ja hallitusten päämiehet ja korkean tason edustajat sitoutuivat siihen, et- tä turvallista juomavettä ja jätevesihuoltoa koskeva ihmisoikeus saatetaan vähitellen voimaan jäsenvaltioiden koko väestön osalta. Sitoumukset vahvistettiin uudelleen vuonna 2015, kun valtionpäämiehet sitoutuivat saavuttamaan vuoteen 2030 mennessä kestävän kehityksen oh- jelman tavoitteen varmistaa turvallisen ja edullisen juomaveden saatavuus kaikille.

Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen päätöslauselmassa 1693 (2009) tode- taan, että veden saanti on tunnustettava ihmisten perusoikeudeksi, koska vesi on yksi maapal- lon keskeisistä luonnonvaroista, joka on yhteinen koko ihmiskunnalle. Eurooppalainen kansa- laisaloite Right2Water ”Vesi on perusoikeus. Vesi kuuluu kaikille, se ei ole kaupallinen hyö- dyke” tavoittelee veden saannin turvaamista kaikille tunnustamalla, että vesi on perusoikeute- na. Komissio on kansalaisaloitetta koskevassa tiedoksiannossaan COM(2014) 177 final to- dennut turvallisen juomaveden liittyvän erottamattomasti Euroopan unionin perusoikeuskir- jassa todettuihin oikeuteen elää ja ihmisarvon kunnioittamiseen sekä riittävän elintason tarpee- seen.

8 Ehdotuksen kansallinen käsittely ja käsittely Euroopan unionissa

Ehdotus esiteltiin neuvoston ympäristötyöryhmässä 13.2.2018. Ehdotusta on käsitelty ympä- ristötyöryhmän kokouksissa 1.3.2018 ja 20.3.2018. Ympäristöneuvosto käy todennäköisesti ehdotuksesta suuntaviivakeskustelun kesäkuussa 2018.

Ehdotus on esitelty EU-asioiden komitean alaiselle jaostolle EU23 (ympäristö) 26.2.2018. Luonnos valtioneuvoston kirjelmäksi on ollut jaoston kirjallisessa menettelyssä 15–19.3.2018. Euroopan parlamentti ei ole vielä aloittanut ehdotuksen käsittelyä.

Valmisteluun ovat osallistuneet sosiaali- ja terveysministeriö, ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö. Valmistelun yhteydessä on kuultu Terveyden ja hyvinvoinnin laitosta, Suomen Kuntaliittoa ja Suomen vesilaitosyhdistys ry:tä.

9 Ehdotuksen vaikutukset

Lainsäädäntövaikutukset

Juomavesidirektiivi on saatettu Suomessa kansallisesti voimaan terveydensuojelulailla (763/1994) ja sen nojalla annetulla sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (1352/2015).

Ehdotuksella ei ole suurta vaikutusta talousveden valvontaa koskevan kansallisen lainsäädännön periaatteisiin. Suomessa Maailman terveysjärjestön WHO:n mallin mukainen riskiperusteinen lähestymistapa (WSP) talousveden laadun turvaamiseksi on saatettu voimaan voimassa olevan juomavesidirektiivin nojalla.

Vesipuidedirektiivi on pantu Suomessa täytäntöön pääosin vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetulla lailla (1299/2004) ja sen nojalla annetulla valtioneuvoston asetuksella. Niillä säädetään pinta- ja pohjavesimuodostumien seurannan järjestämisestä. Vesipuidedirektiivin mukaisten seurantavelvoitteiden tarkentaminen ja laajentaminen edellyttäisi muutoksia näihin kansallisiin säädöksiin.

Käytännössä talousveden valmistamiseksi tarkoitetun veden ottoon käytettävien pinta- ja pohjavesimuodostumien seuranta perustuu toiminnanharjoittajien vesilain mukaisiin lupiin sisältyvään velvoitetarkkailuun. Voimassa oleva vesilaki edellyttää lupaa kaikelle yhdyskuntien vedenhankintaan tarkoitetulle vedenotolle. Suuri osa vedenottamoista on kuitenkin saanut luvan vanhan vesilain (264/1961) nojalla, jolloin luvanvaraisuus koski vain hankkeita, joiden vedenottomäärä ylittää 250 m³/vrk. Toiminnanharjoittajien velvollisuudet määräytyvät sen vesilain nojalla, jonka aikana hanke on aloitettu. Hankkeelle, jolla ei ole vesilain mukaista lupaa, ei voida määrätä veden ottoon käytettävän vesimuodostuman tarkkailuvelvoitteita. Käytännössä pienimpien ottomäärien kohteena olevien vesimuodostumien seuranta jäisi valtion vastuulle, ellei vesilakia muuteta tältä osin.

Vesihuoltolain (119/2001) tavoitteena on turvata sellainen vesihuolto, että kohtuullisin kustannuksin on saatavissa riittävästi terveydellisesti ja muutoinkin moitteetonta talousvettä. Lain mukaan kunnan tulee huolehtia siitä, että ryhdytään toimenpiteisiin tarvetta vastaavan vesihuoltolaitoksen perustamiseksi, vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen laajentamiseksi tai muun tarpeellisen vesihuollon palvelun saatavuuden turvaamiseksi, jos suurehkon asukasjoukon tarve tai terveydelliset tai ympäristönsuojelulliset syyt sitä vaativat. Käytännössä voimassa oleva vesihuoltolaki kattaa siten melko laajan osan juomavesidirektiiviehdotuksen veden saatavuuden lisäämistä koskevasta kohdasta.

Vesihuoltolaissa säädetään myös vesihuoltolaitoksen tiedottamisvelvollisuudesta, maksujen yleisistä periaatteista, jotta pitkällä aikavälillä voidaan kattaa vesihuoltolaitoksen investoinnit ja kustannukset sekä toimintakertomuksessa esitettävistä ja tietoverkossa julkaistavista hinnoitteluperusteista ja hintatasoa, tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavista tunnusluvuista. Siten myös melko suuri osa veden toimittajille ehdotuksessa esitetyistä tiedottamisvelvoitteista sisältyy voimassa olevaan vesihuoltolakiin.

Valtioneuvoston alustavan arvion mukaan ehdotus edellyttäisi toteutuessaan muutoksia ainakin terveydensuojelulakiin, vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettuun lakiin ja vesihuoltolakiin. Lisäksi seuraamuksista ja yleisön muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta olisi säädettävä lailla.

Vaikutukset terveyteen

Komission arvio ehdotuksen terveysvaikutuksista perustuu mallintamiseen siitä siitä väestön osasta, jonka terveys on mahdollisesti vaarassa talousveden epäpuhtauksien vuoksi. Suomessa tällaisen väestön osuus olisi komission arvion mukaan noin 5,5% eli noin 300 000 henkilöä. Koko Euroopan osalta komissio esittää, että vaarassa olevan väestön osuus laskisi ehdotuksen myötä 4%:sta alle yhteen prosenttiin.

Kansallinen arvio talousveden epäpuhtauksien vuoksi vaarassa olevan väestön osuudesta Suomessa poikkeaa merkittävästi komission arviosta. Kansallinen näkemys perustuu talousvedestä aiheutuneiden epidemioiden ja niissä sairastuneiden ihmisten määrään. Sen perusteella tällä hetkellä talousveden vuoksi vaarassa olevan väestön osuus olisi noin 0,3% eli jo nyt tasolla, jota ehdotuksella tavoitellaan.

Poikkeuslupa-artiklan poistaminen

Voimassa olevan direktiivin mukaan poikkeuslupa talousveden laatuvaatimusten täyttämisestä voidaan myöntää kemiallisen muuttujan lievälle ylitykselle. Kemiallisten muuttujien terveysperusteiset raja-arvot on määritetty siten, että ko. pitoisuuden sisältävää vettä voidaan käyttää koko eliniän ajan. Siten tilapäisestä kemiallisen muuttujan raja-arvon lievästä ylityksestä ei katsota aiheutuvan haittaa ihmisten terveydelle. Ehdotuksen mukainen poikkeuslupa-artiklan poistaminen voisi haitata veden toimittamista. Ehdotuksen mukaan minkä tahansa direktiivissä mainitun muuttujan enimmäisarvon ylittyminen olisi automaattisesti katsottava mahdolliseksi vaaraksi ihmisten terveydelle. Korjaavana toimenpiteenä veden käyttö tulisi joko kieltää tai sitä pitäisi rajoittaa ja toteuttaa toimenpiteitä tilanteen korjaamiseksi. Kaikki ehdotetut muuttujien arvot eivät kuitenkaan ole terveysperusteisia, jolloin veden käyttäjille voi aiheutua haittaa käyttörajoituksista, jotka eivät ole perusteltavissa terveydellisin syin.

Talousveden valvonnan kustannusvaikutukset

Komission esittämän vaikutustenarvioinnin mukaan ehdotus lisäisi talousveteen kohdistuvia kustannuksia Suomessa noin 10%. Kansallinen arvio vastaa tätä siltä osin, kun kyse on talousveden seurantatiheydestä, päivitetystä muuttujaluettelosta ja riskiperusteisen lähestymistavan käyttöönotosta talousveden valvonnassa. Euromääräisesti arvioituna talousveden valvonnan vuotuiset kustannukset kasvaisivat Suomessa vähintään 40 miljoonalla eurolla.

Ehdotuksessa ei ole otettu huomioon WHO:n suosituksia niiltä osin kuin kyseessä olisi WHO:n näkemyksen mukaan terveydensuojelun kannalta tarpeettomien muuttujien poistaminen säännöllisestä valvonnasta tai muuttujalle asetetun raja-arvon nostaminen korkeampaan pitoisuuteen. Julkisen kuulemisen tulosten ja varovaisuusperiaatteen nojalla tutkittavaksi esitetään myös uusia muuttujia, jotka WHO:n näkemyksen mukaan eivät ole riski ihmisten terveydelle.

Kansallisen arvion mukaan 60% kustannusvaikutuksista johtuisi säännöllisesti tutkittavaksi esitettävistä uusista muuttujista (eräät hormonitoimintaa häiritsevät yhdisteet ja perfluoratut yhdisteet), joiden analyysikustannukset ovat erittäin kalliit ja joita myöskään WHO ei terveydellisin perustein esitä säännöllisesti tutkittaviksi. Suuri osa muista kustannuksista johtuisi liisättäväksi ehdotetusta näytteenottoetiheydestä, jonka vaikutus olisi Suomessa muuta Eurooppaa suurempi pitkien näytteenottoetäisyyksien vuoksi.

Vesipuitedirektiivin täydentämisestä aiheutuvat kustannukset

Alustavan arvion mukaan juomavesidirektiiviehdotus vähintään kaksinkertaistaisi voimassa olevan vesipuitedirektiivin edellyttämät vesimuodostumien seurannat. Vesimuodostumien säännöllinen seuranta olisi tehtävä vähintään vaaran arvioinnin yhteydessä, joka ehdotuksen mukaisesti tehtäisiin kolmen vuoden välein. Vesipuitedirektiivi edellyttää perusseurantaa kuuden vuoden välein. Lisäksi vesipuitedirektiivin nojalla vesimuodostumia on voitu ryhmitellä seuratojen järjestämiseksi ja toteuttaa seuranta ainoastaan herkimmästä ryhmään kuuluvasta vesimuodostumasta. Juomavesidirektiiviehdotus ei mahdollistaisi ryhmittelyä.

Ehdotus lisäisi niiden muuttujien määrää, joita riskinarvioinnin perusteella tulisi harkita seurattaviksi vesimuodostumista. Juomavesidirektiiviehdotus näyttäisi edellyttävän esimerkiksi mikrobiologisten muuttujien seurantaa vesimuodostumissa, jos vaaran arvioinnissa todetaan, että toiminta voi aiheuttaa vesimuodostumasta otettavan veden mikrobiologisen laadun heikkenemistä.

Koska raakaveden seuranta kohdistuu toiminnanharjoittajille niiltä osin kuin vettä otetaan luvanvaraisena toimintana, lisääntyneet seurantavelvollisuudet aiheuttaisivat lisäkustannuksia toiminnanharjoittajille tai valtiolle. Vesipuitedirektiivin mukaisesti vesihuollon on noudatettava kustannusten kattamisen periaatetta, joten seurantakustannusten kasvaminen korottaisi kulluttajien vesimaksuja. Valtiolle lisäkustannuksia aiheutuisi niiden vesimuodostumien seurannan osalta, joille ei ole vesilain mukaista ottolupaa.

Kotitalouksien vesijärjestelmien riskinarvioinnista aiheutuvat kustannukset

Ehdotuksen perusteella on vaikea arvioida kotitalouksien vedenjakelujärjestelmien riskinarvioinnista aiheutuvia kustannuksia, koska riskinarvioinnin kattavuus olisi jäsenvaltioiden päätettävissä. Ehdotuksessa ei myöskään esitetä muuttujien vähimmäistutkimustiheyksiä. Jos oletetaan, että riskinarviointi koskisi Suomessa 100 000 kiinteistöä, joista tutkittaisiin *Legionella*-bakteeri yhden kerran (tutkimuksen hinta 200 €/näyte), kansallisesti kustannukset nousisivat 20 miljoonaan euroon.

Talousveden kanssa kosketuksissa olevat rakennusmateriaalit ja -tuotteet

Rakennusmateriaalien ja -tuotteiden saattamisella rakennustuotesetuksen mukaisen harmonisoinnin piiriin saavutettaisiin kustannussäästöjä EU-sisämarkkinoilla. Tuotevalmistajien ei enää tarvitsisi käyttää kansallisia tuotehyväksyntöjä ja tuotetiedot olisivat yhdenmukaisella tavalla EU:ssa kaikkien käytettävissä. Rakennustuotteiden saattaminen harmonisoitujen tuote-standardien piiriin toisi myös yhtenäiset kriteerit tuotteista talousveteen liukenevien aineiden kontrollointiin.

Ympäristövaikutukset

Komission näkemyksen mukaan ehdotuksella vaikutettaisiin vesimuodostumien veden laatuun, vähennettäisiin niiden vesimuodostumien saastumista, joista otetaan vettä talousvedeksi valmistettavaksi ja parannettaisiin jätevesipäästöjen kohteina olevien vesimuodostumien tilaa. Koska raakaveden parantuneen laadun vuoksi talousvedeksi tarkoitetun veden käsittelyä voi-

taisiin vähentää, saavutettaisiin energian säästöjä ja käsittelyyn käytettävien kemikaalien määrä vähenisi.

Komission perustelujen mukaan yleisölle tiedottaminen johtaisi lisääntyneeseen luottamukseen talousveteen ja siten pullotetun veden käytön vähenemiseen ja samalla myös vesiympäristöjen roskaantumisen vähenemiseen ja energiansäästöihin. Energiansäästöjä aiheutuisi myös siitä, että lisääntyvä kuluttajille tiedottaminen mm. vesimaksujen perusteista johtaisi veden toimittajien tehokkaampaan toimintaan ja siten esimerkiksi verkostovesivuotojen vähenemiseen.

Hallinnollisen taakan keventyminen

Komission näkemyksen mukaan hallinnollinen taakka vähenisi, kun jäsenvaltioiden ei enää tarvitsisi raportoida komissiolle kaikkia talousveden laatutuloksia.

Kansallisen arvion mukaan laajojen tietokokonaisuuksien laatiminen, joita ehdotuksessa esitetään jäsenvaltioiden velvollisuudeksi, voisi kuitenkin lisätä hallinnollista työtä. Myös huomattavasti lisääntyväksi ehdotettu talousveden laadun ja vesimuodostumien seuranta, tulosten arviointi ja tallentaminen tietojärjestelmiin lisäisi hallinnollista työtä.

10 Ahvenanmaan asema

Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 10 kohdan nojalla ympäristönsuojelua ja vesioikeutta koskevat asiat kuuluvat maakunnan lainsäädäntövaltaan.

Talousveden laatua koskevat säännökset on annettu Ahvenanmaalla Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 19 §:n 3 momentin mukaisesti maakuntalailla (2016:84) ja maakunta-asetuksella (2016:88).

11 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto tukee direktiivin tavoitetta ihmisten terveyden suojelun edistämiseksi, riskiperusteista lähestymistapaa talousveden laadun turvaamiseksi, sisämarkkinoiden harmonisointia talousveden kanssa kosketuksissa olevien rakennusmateriaalien ja -tuotteiden osalta sekä sitä, että EU:n vakiintuneeseen vesialan lainsäädäntöön kuuluvat direktiivit muodostaisivat toisiaan tukevan kokonaisuuden.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan WHO:n esittämän Water Safety Plan -mallin mukaisen riskiperusteisen lähestymistavan käyttöönotto parantaa ja tehostaa valtioneuvoston näkemyksen mukaan talousveden terveydellisen laadun turvaamista. Riskiperusteinen lähestymistapa mahdollistettiin juomavesidirektiivin liitteisiin vuonna 2015 tehdyillä muutoksilla, ja lähes kaikki jäsenvaltiot ovat saattaneet sen osaksi kansallista lainsäädäntöään. Voimassa olevan direktiivin säännösten mukaan riskiperusteisessa talousveden laadun valvonnassa on myös otettava huomioon vesipuitedirektiivin edellyttämien seurantojen tulokset.

Valtioneuvoston alustavan näkökannan mukaan direktiivin jatkoneuvotteluissa olisi kuitenkin syytä kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin:

Direktiivin soveltamisalan laajentaminen veden saatavuuteen

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan neuvotteluissa tulisi tarkastella myös muita mahdollisia keinoja edistää YK:n kestävä kehityksen puhtaan veden saamiseen liittyviä tavoitteita kuin säätää niistä yksityiskohtaisesti juomavesidirektiivillä. Ehdotuksessa esitetyt toimenpiteet ja raportointivelvollisuus olisivat osittain päällekkäisiä Vesivaroja ja terveyttä koskevan kansainvälisen sopimuksen kanssa.

Valtioneuvosto kiinnittää huomiota siihen, että ehdotuksen mukaisten laitteistojen, joilla tarjottaisiin talousvettä ilmaiseksi julkisissa tiloissa, perustamisesta ja ylläpitämisestä aiheutuu kustannuksia. Vesipuitedirektiivin mukaan veden saatavuuteen ja vesipalveluiden hinnoitteluun liittyy kustannusten kattamisen periaate. Mahdollinen ristiriita sen ja ilmaisten vesipalvelujen turvaamisen kanssa olisi syytä ottaa huomioon direktiivin valmistelussa. Lisäksi valtioneuvosto kiinnittää erityistä huomiota siihen, että julkisissa tiloissa olevien laitteistojen ylläpitoon saattaa liittyä talousveden laatuun kohdistuva hygieeninen riski.

Riskiperusteinen talousveden laadun turvaaminen

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan ehdotettua tapaa toimeenpanna riskiperusteinen talousveden valvonta olisi hyvä kehittää vastaamaan paremmin WHO:n mallin mukaista WSP-periaatetta. WSP:n tarkoituksena on tunnistaa talousveden laatua uhkaavat vaarat, arvioida niistä aiheutuvat riskit, ottaa käyttöön hallintakeinoja tunnistetuille riskeille ja seurata hallintakeinojen toimivuutta. Toimivien hallintakeinojen määrittämisen avulla voidaan useimmiten vähentää veden laadun seurantarvetta. Komission ehdotuksessa sen sijaan esitetään veden laadun seurannan lisäämistä, mikä ei ole tehokkain eikä kustannusvaikutuksiltaan tarkoituksenmukaisin hallintakeino terveyteen vaikuttavien riskien poistamiseksi tai vähentämiseksi.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan voimassa olevan juomavesidirektiivin säännös, jonka mukaan talousveden riskinarvioinnissa otetaan huomioon niiden valvontaohjelmien tulokset, jotka laaditaan vesipuitedirektiivissä tarkoitettuja vesimuodostumia varten, kattaa riittävässä määrin WSP-periaatteen mukaisen vaarojen tunnistamisen.

Tiiviimpi yhteys vesipolitiikan puitedirektiiviin

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan tiiviimpi yhteys vesipolitiikan puitedirektiiviin sekä sen perusteella annettuihin ns. pohjavesidirektiiviin ja prioriteettiainedirektiiviin on lähtökohtaisesti tarkoituksenmukaista. Valtioneuvosto kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että ehdotuksessa talousveden laadun turvaamiseksi esitetään myös toimia vesiympäristön suojelemiseksi ja pilaantumisen ehkäisemiseksi. Pilaantumisen ennaltaehkäisy- ja vähentämistoimenpiteistä sekä vesimuodostumiin kohdistuvien paineiden hallintakeinoista olisi kuitenkin lähtökohtaisesti tarkoituksenmukaisinta säätää suoraan vesipuitedirektiivillä tai muilla ympäristön laatua koskevilla direktiiveillä.

WHO:n suositusten huomioon ottaminen

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan WHO:n esittämät suositukset talousveden raja-arvoiksi ja tutkittaviksi muuttujiksi ovat kannatettavissa. Valtioneuvosto pitää WHO:n esittämiä terveysperusteisia raja-arvoehdotuksia ja riskiperusteista lähestymistapaa tärkeinä ihmisten tervey-

den turvaamiseksi ja edistämiseksi. Samanaikaisesti valtioneuvosto voi tukea niitä WHO:n suosituksista poikkeavia komission ehdotuksia, jotka perustuvat ihmisten terveyden suojeluun, riskiperusteiseen lähestymistapaan ja ennaltaehkäisyperiaatteeseen.

Talousveden tutkimustiheys ja käyttötarkkailu

Ehdotettu talousveden tutkimustiheyden mahdollinen lisääminen tulisi olla paremmin linjassa riskiperusteisen lähestymistavan kanssa, jotta sillä saavutettaisiin terveyden edistämistä koskeva hyötyjä suhteessa aiheutuviin kustannuksiin. Tämän vuoksi neuvotteluissa olisi syytä kiinnittää huomiota siihen, että direktiivissä mahdollistettaisiin riittävä kansallinen harkintavalta seurannan järjestämisen osalta.

Talousveden kanssa kosketuksissa olevat rakennusmateriaalit ja -tuotteet

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan on kannatettavaa, että talousveden kanssa kosketuksissa olevien rakennusmateriaalien ja -tuotteiden osalta edistettäisiin niiden saattamista harmonisoidujen tuotestandardien piiriin. Valtioneuvosto kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että toistaiseksi näitä standardeja ei vielä ole olemassa, eikä standardisointityölle ole komission antamia mandaatteja.

Valtioneuvosto kiinnittää huomiota siihen, että direktiivin nojalla ei enää säädettäisi velvollisuudesta antaa ohjeita yksittäisille kotitalouksille, jos talousvedestä tutkittavan muuttujan poikkeama enimmäisarvosta johtuu kotitalouden vedenjakelujärjestelmästä.

Raportointi

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan ehdotuksessa edellytetty tietokokonaisuuksien luominen voisi lisätä hallinnollisen työn määrää. Tietokokonaisuuksiin liittyy myös tietoja, joita jäsenvaltiot ja raportoivat muissa yhteyksissä. Sen vuoksi olisi syytä tarkastella, miten voitaisiin saavuttaa mahdollisimman kustannustehokas tietojen hyödyntäminen ilman, että hallinnollisen työn määrä lisääntyisi.

Tiedottaminen yleisölle

Valtioneuvosto kannattaa tiedon saatavuuden ja avoimuuden edistämistä ja katsoo, että luotamusta talousveden laatuun voidaan parantaa tiedon lisäämisellä. Valtioneuvosto kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että kaikki ehdotuksessa esitetyt tiedottamiseen sisällytettävät tiedot eivät ole tarkoituksenmukaisessa suhteessa direktiiviehdotuksen tavoitteeseen suojella ihmisen terveyttä.

Poikkeuslupa-artiklan poistaminen

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan tulisi harkita mahdollisuutta, että poikkeuslupa talousveden kemiallisten muuttujien lievistä ylityksestä, josta ei aiheudu haittaa ihmisten terveydelle, säilytettäisiin. Viranomaisen hyväksymä määräaikainen poikkeuslupa saattaisi olla tarpeen esimerkiksi vedenkäsittelyn tehostamisen järjestämiseksi, jos raakavesi saastuu onnettomuu-

den tai muun syyn vuoksi ja jos voidaan osoittaa, ettei siitä aiheudu haittaa ihmisten terveydelle. Poikkeusluvan poistuminen voisi aiheuttaa tietyissä tapauksissa haittaa veden käyttäjille.

Toimivallan siirto komissiolle

Valtioneuvosto kiinnittää erityistä huomiota siihen, että komissiolle ehdotetaan siirrettäväksi toimivalta antaa delegoituja säädöksiä direktiivin kaikkien liitteiden muuttamiseksi. Liitteet sisältävät useita kohtia, jotka eivät ole pelkästään teknisiä säännöksiä vaan direktiivin olennaisia osia. Näitä olennaisia osia ovat esimerkiksi talousvedestä tutkittavat muuttujat ja niiden raja-arvot, talousveden laadun tutkimustiheys sekä perusteet tutkimustiheyden vähentämiselle ja riskinarvioinnille. Neuvotteluissa tulisi pyrkiä säilyttämään komission toimivalta ainoastaan teknisluonteisissa asioissa.

Valtioneuvosto kiinnittää erityistä huomiota myös siihen, että komissiolle annettaisiin toimivalta antaa delegoituja säädöksiä vesimuodostumissa tehtävää vaaran arviointia koskevien seurantavaatimusten määrittelemiseksi. Valtioneuvoston näkemyksen mukaan vesipuitedirektiivin ja sen tytärdirektiivien muuttaminen olisi tarkoituksenmukaisempaa tehdä muutokset kyseisiin direktiiveihin jo niistä säädetyissä menettelyissä kuin säätää niistä juomavesidirektiivissä.

Komissiolle esitetty toimivallan siirto antaa täytäntöönpanosäädöksiä on valtioneuvoston näkemyksen mukaan lähtökohtaisesti tarkoituksenmukainen.